

Landskap: Skåne

Upptecknat av:

Ivar Pörqvist

Härad:

Albo

Adress:

Hallenmölla Eljaröd

Socken:

Eljaröd

Berättat av:

Bengta Jonsson

Uppteckningsår:

1938

Född år

1864 i

Fägeltofta

Bengta Jonssons livsbildning.

Ja ä född i Fultåta attnessetifira för Bonrums
enafälad Mina ^{föräldrar} voro så fattiga så vi glytta måtte
hjälpa te o hålla nöden från dören, vi gingo o flo-
ka kröron te folk för 25 öre kappan o skore vigra
o sålde te kårsmannana en bunt för 100 stücken
va 50 öre då va inte möt, min far va sällan
hemma han va ofta udeisänana o toda kräg
han konde möt all slavs krämpor som ingen
konde toda, då konde far, di kalla honom för
den kloge. Vi glytta ha aldrig gått i skola
ja kan varken läsa eller skriva, men jag lär-
de svarskonst ä min far, o jag vet möt som folk
aldrig för. Upptecknaren skall medskrive en del.
inuti i detta blad.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne Upptecknat av: Ivar Löqvist
 Härad: Albo Adress: Hallamölla Eljaröd
 Socken: Eljaröd Berättat av: Johan Jönsson
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1866 i Eljaröd.

Berättarens livsskildring.

Ja ä född den 24 juni 1866 i Hallamölla, Eljaröds socken, redan som glytt mätte ja ud, o ryjta gäs o ajin. Mina föräldrar hadde en liden huskula ingränt i en jorbäck, trängt var udrymmet i stuan, ett lidet rum, o en farste goled var bergoh. bestött må finhyggen emeris, lysed var döllygt, en flicka, o biännoljan va rovolja o då va ett ynkelit lyse. män då gick, vi glytte ryjste opp i uselt stände, svart samtofflor doppade i salt o kornbör, stuade rabbor då va var-dasmat. Min stöpar Bengt Felling va en stark jätte han konde bära en helt trä från skien po sin ajel. Här i skåana hadde många väsen sina tillhäll, skänanen, skänuan bäckhästen goemisse gaster o troll m. m.

Skriv endast på denna sida!

Uppteckningen rör sig om gamla botemedel.
Folk som voro födda en freda hade den furen att
få se mer än andra. De kunde råga ud för all
slavs otøj, o ett medel som hjälpe va ett par vid-
löga i lommen, eller en bid stäl, om de råga
vilse o kommo på villoraja, då skolle di va knicka
o vånna snössen om må skärmen i nacken, så
hitte di rajen igen. Va då män som di hadde
ont till, så skolle di gå ^{it} hökegären o ligga
lid jor, o lajsa en ramsa över joren innan den
användes, o så när di måtte vänneren skolle di
ha joren i nären tillres, o slänga den över hoed,
mumla nära or, inna då verka, straffet kunde
vara olika, han kunde få helroten, eller bli lam
eller en obodlig sjukdom. Ett medel som hjälpe
mot onda makter, må då fick inte klicka förtor
då hadde då ingen verkan, di skolle lösa Fader Vår baglänges.

Skän
Aller
Eggen
1938

5731 Jm Loviset
Hallan
m. Bengt Jön 1864

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Vi hadde en präst här i sänen, som kunde möt
han fick plats i Gjars härad, en gång brände då ja
en stor harrgård, då kom prästen rimes så hästen
lä id joren framkommen ti harrgåren skieg han,
ondan mä sprudoe o Graj så ja får plats, o rias
närre var kring gåren, på kort stund var illen
släckt, folket glödde på prästen, o andra hur han
bar se id, o fick måst mä illen, ja ommer Fien
som han re lajste han Fader Vår baglänges tre
gångar, män då fick inte klicka för oren ett enda
fel så kraft o verkan förpild. Min far stanna
en ligskara för samma vis, den döe o far var oän-
ner i livstiden, ligskaran fick hålla för varen te
han löste den, så di för ett visst klockslätt. Kunde
köra ti körgegären mä den döe. En gång kom
klockaren hid, far var galen för klockaren, om du inte
listar de, så ska ja stanna på mög o blo i de röt.

Skriv endast på denna sida!

han id blockaren, han la bojen för nacken o
sprang hem, så han kom aldrig till vårt mer.

Den person som va besatt av onda andar skulle
di när han sov, ta alla hans klär o kjölna opp
dem i bagaromen så va då en lättad för den
ansatte, då va han ren. En som höjde lide o va
så gött som halvdör, skulle di ta ett gammal myn-
ningsladdare o stoppa full mäs skrot o krud o
så hålla den infä den döve, o trycka i då to
en sabla smäll av då bösseskudet så den döve
fick sin hörsel. Mot manavärk var en dekot av
ormskinn, koget i sanna vann, så skulle di dricka
spat skällhet, o då va en kur som va rälis, män
hjälte gjorde då. Den som hadde tanmarark skulle
tvätta hoed mäs salt, o gnia köften mäs alu-
nasten, o så lägga se om lide gräns var tan-
mararken borta, ila skulle mäs va bra med ont blo.

Goe-Nisse.

En skärtorsdag skall ett köllingaägg ruas ut under den vänstra armholan o' tven var en tre ugors te då va köllingen udruad, när da ette sattes den i bur, så skulle den patte blo ur fingrarna på den som hade ruad ut honom, da för da rejste den opp o' ble stor, så skulle den ha ombyte på föa, o' vanligtvis besto kosten av ett redet fad gröd om dan, då satte fräs o' hull på honom. Så när uppväxtiden va slut, va tven kommen för honom att hjälpa sin herre, o' dea rikedomar te huset o' sörja för att inget fattas ock gjorde sin herre te belåtenhet, men en vis te gällde kontraktet dom emellan, goenisse fodra sitt när tven va udgången, när husets herre lå på sitt dösläger, te han spålen så fort linsquisten stocknat, ock fösvann, från huset, o' reste därmed med spålen i avgrunden. De va människor som aldrig va nöjda, o' girigheten bytte ur deras öjn som använde Goenisse i sina hus.

Uppteckningen rör sig om Bäckahästen.

Då va i värens ti en kraggabonne i granninen han hadde sitt lilla vid åkanten belägna torp, myllan lå omarad på attan tunnland, hans ög va gammalt o udsleden. Bonnen va ängslig över att inte få vären följad i ~~vären~~ rätt tid, män se en tidig mören hadde han den turen att fånga Bäckahästen, i da du ska du min själ bli trötta när du kommer för haven o innan koll ska joren va harvad, o du millante ti va då gick där upp o där ner, ängen sto ud i nästörarna han hadde all möda o följa må, haven hoppade o flöt över jorstojarna. Så blev det koll, vacker lå myllan, färig att så min gamle kamp ha fått vila i da tack vare denna vilda häst, män va to fo hästen han böja snacka som vanlig människa, som du har trättat maj i da, ska ja trätta dag om du kommer o hästades till sen lita du på då, ock försörum i djupet må ett pluck.

Den flyande ryttaren.

Då va jo den tien, när någon köpte en gård eller annan egendom, som kötebrev o handlingar skolle underskrivas av kungen o stadfästas. Från en sin här i Albo skolle en dag en fattig torpare loda till Stockholm med sina kötebrev o få dem underskrifva av kungen, o då bukte ta en vecka den tiden att gå till Stockholm. Men denne torpare kom fram om några timmar, en bid från hemorten mötte en grönklädd ryttare, han hörde in hästen o lägrade honom, vart resan skolle bära han jo ja ska till Stockholm o träffa kungen sa torparen, då få vi sällskap, för ja ska med dig sa ryttaren, sitt upp baggen hästen, o håll dig bastant, för nu ska du gå ondan som tusen, en klapp på hästen med sin stor lyfte hästen sig från jorden o försvann upp i loften den vilda färden gick över skog o har förskrockad stjärna torparen ut i rymden, o skrek han, hvar flöt i

hord, ryttaren hörde ^(lörta) udan den vilda färdens gick i sam-
ma tempo, på lide gräns va de framme i Stockholm
där bygge udrättade sina ärende på några timmar, for-
saren fick ria mä hem på samma vis som dit, dan
ette va Forsaren hemkommen, o folket glodde stort
att han va så fort tillbaka, så måtte han förklara om
resan, vlla sannamannana följa mä till Vittaby
böcka där hänger en hästsko på Tompiran som ett
minne av den kusliga resan, mä den grönklädde
ryttaren mä lockfod, mä hästen skulle gå ner kom
han för nära Tompiran, o tappade hästskan, o den
dalade ner o ble hängandes på konet på spiran. Men
Forsaren hadde från dagen varit santalvämnet i or-
ten i långa tider. Men då va också sista gången
han re till Stockholm mä den flyande ryttaren.

Sågnen om jättaboet i Andrarums socken.

I Andrarums socken i Albo härad finns bakom kyrkan på enbensen följad, en egendomlig grotta som leder djupt ner i jorden, de gamle påstå att gängen går under jorden ända till Dalby. Namnet jättaboet ha den fått efter troll som i forna tider hade sin bostad där. Det var en barnmorska i socknen som sågnen härstammar ifrån ~~från~~ släktled efter släktled nämnda barnmorska var på förtäring hos trollen i jättaboet o det var hennes livs största äventyr, med förbundna ögon skulle hon gå baklänges ner o baklänges upp, vid dörren stod ett troll vakt med en stor knölpåg i nären. hon visste inte om hon kom levandes upp, men trollen gjorde henne inget ont, när förtäringen var slut fick hon en korg spånor för sitt besvär, hon visste inte genast om hon skulle säga mot spånorna, eller säga nej tack, men trollen blängde med ögonen mot henne, med korgen

under armen blev hon förd upp i dagsljuset. hem-
kommen grubbla hon över vad Trollen mena med
spänorna som hon fick. hon satte korgen i fönster-
karmen, ock gick till kyrktyn ett ärende. på hemvä-
gen tyckte hon att huset stod i ljusan låga, hela
huset var ett ljuskar. hon raskade på stegen men
hemkommen stanna hon häpen vid fönstret o kitta
in. men vad fick hon se. spänorna som hon fått av
Trollen voro förvandlade till rent guld. Änn Carl
den femtonde skulle ha gjort jättabet ett besök, men
skulle bliva vägrad av Trollen då han stod i in-
gången till deras boning. då blev kungen arg o röt
ut ni vems jag är. jag är Sveriges konung. jag har
rättigheten att besöka mitt rike under jord, ock övan
jord. o så Troll ni är. är jag inte rädd kom ihåg det
Trollen måtte släppa konungen förbi, ock se deras bo-
ning. ock Trollens omätliga rikedomar.

Uppteckningen rör sig om Gräsuggan

I min barndom fick jag av en gammal man höra berättas följande om gräsuggan, eller glosuggan som var hennes rätta namn, sade den gamle mannen. Då va te julen, eller rättare sagt vid julottan som man kunde komma i nöds på glosuggan. Hon stod på lur vid de hökegrindarna, den som kom förs för ojust fick ha tankarna samlade. Glosuggan va kvick, hon sprang emellan bojnen och då blev hennes offer fläkt ännu upp till bröst, men va man kvick o flätta bojnen så fort som hon fr springet hadde hon ingen makt, då va hennes kraft besegrad, folket kunde då våga ett gå genom hökegrindarna, o fira sin julotta i ro. Hennes öjen va så stora som en tefad, o blicken va lönk de lyjste som porfor tyntet va brett. män bojnen va korta, så berättar den gamle.

Upp-teckningen rör sig om en Spökesyn.

En mörk o regnig höstnatt för 80 år sen skulle en drickeskusk o hans medhjälpare från Kristianstad nå ög o vagn kjöra till Åhus nå dricka. Den natten fick de uppleva sitt lirs hemskaste ärentyp. på kuskbocken satt kuschen o halvsör. öget dunka i sajta trar lundsvagen fram mot Åhus, komma till Nosa-by inträffade händelsen. vid vägkroken mot Åhus, låg ett gammalt soldattrupp som var rusthall till Hammars by i forna tider. Med ett häftigt ryck stanna öget bums, prajste, sparka o slo, o kuschen ryckte i timmerna men då hjälpte inte öget va alldeles förhårad, prat sto ud å munvigorna, öget va så våd av smitt som han va dran opp å sjön. Till sist såg medhjälparen ett konstigt föremål sto på vagen framme re öget, en stor svart so, nå ett tryne spe som ett svart, yjnen va hemska att skada

de va stora som ett tefad, de båda männen va så
finkrockade av synen, de röstes i hela kroppen, men
sig tog kusken anord o hoppa å vajnen o skulle kjöra
reck odjuret, men kommen av vajnen, va odjuret
uppslugat i den svarta natten, må en fart så
mod öget tydde skala gick då mod åhus må
drickalasset o fick frångänt, men den natten rör
de inte på grund av rädsla. Om mönen sa kus-
ken till sin onedhjälpare, tror du, då va fan
vi mötte, ja min själ la han te o svor då va
den leje i en sos skepnad, men på liv o salighet
vi kjör den vajen mer, den natten blev jag tio
år äldre sa kusken, o to sig en redig dramare.
Denna händelse fick jag höra i sommar av en gutte
i Norrby, och det skulle i verkligheten ha trinit.
sade han, för det va andra som också haddre rikat
sed för samma odjur ve nattetid.